

RAPPORT DRIE JAAR WIJKWERKING HOBOKEN

2020-2022

LIESBET DE GROOT

INHOUD

• Historiek	2
• Wijkwerking	3-5
◦ Doelstelling	3
◦ Netwerk	3
◦ Methodiek	3
◦ Wie bereikt?	4-5
• Ook buiten de wijk	5
• Tijdlijn - Externe beïnvloedingsfactoren	6
• In de pers	7
• Uitdagingen	8
• Toekomst	9
◦ Uitbreiding gebied	9
◦ HBM	9
◦ Preventie in de wijk	9
• Dankwoord	10

HISTORIEK

In het Milieugezondheidskundige aandachtsgebied Hoboken worden al sinds de jaren 80 acties ondernomen om blootstelling aan zware metalen onder controle te krijgen. In 2019 werd een overeenkomst gesloten tussen Umicore en het Agentschap Zorg en Gezondheid waarbij Umicore financiële middelen voorziet in het Fonds voor de uitvoering van het Preventiedecreet.

Specifiek worden deze financiële middelen gebruikt voor:

- de aanwerving en tewerkstelling van een wijkwerker via een subsidie aan Logo Antwerpen;
- de opvolging (bemonstering, analyse en interpretatie) van de loodgehalten in het bloed van de kinderen in de wijk rond het bedrijf;
- de Zorgondersteuning van kinderen met verhoogde lood-in-bloedwaarden.

De doelstelling van de wijkwerker is vastgelegd: gezondheidsbevordering, -bescherming en preventie bij de algemene bevolking en specifieke doelgroepen. Het voorkomen, de vroegdetectie en interventie bij milieugezondheidsschade gebeurt door:

- Educatie
- Structurele maatregelen
- Omgevingsinterventies
- Beleid
- Afspraken en Regelgeving
- Monitoring en surveillance
- Zorg en begeleiding

Dit gebeurt rechtstreeks naar de einddoelgroep of via relevante intermediairs.

De hoofdactiviteit van deze wijkmedewerker is sensibilisering van de bewoners in de wijken Moretusburg/Hertogvelden in Hoboken. Deze inwoners lopen meer risico op blootstelling aan zware metalen dan de gemiddelde Vlaming. Ook sensibiliseert de wijkwerker over blootstellingsbeperkende maatregelen, zoals hygiënemaatregelen die bewoners best zelf uitvoeren of stofpreventiemaatregelen bij verbouwingen die de blootstelling kan verminderen.

HALFJAARLIJKSE RAPPORTEN

Halfjaarlijks werd door Logo Antwerpen een voortgangsrapport opgemaakt. Daarin staat een rapportage van de ondernomen acties en ervaren knelpunten bij het takenpakket van de preventiemedewerker tijdens het respectievelijk voorbije half jaar. Per rapport werd telkens ook een planning voor het respectievelijke komende half jaar opgenomen.

Deze rapporten zijn terug te vinden op www.zorg-en-gezondheid.be/perdomein/preventie/aandachtsgebieden-en-humane-biomonitoring/milieugezondheidskundig-aandachtsgebied-hoboken

In dit eindverslag van de wijkwerking worden naast de doelstellingen ook de resultaten en realisaties van de verschillende activiteiten in de periode van 2020-2022 samengevat.

WIJKWERKING

DOELSTELLING

De wijkwerker Liesbet sensibiliseert de inwoners van de wijken Moretusburg/Hertogvelden over de risico's van zware metalen en hoe ze hun gezondheid kunnen beschermen. De klemtoon ligt op persoonlijk (fysiek) contact met de mensen in de wijk. Ze wordt een gekend gezicht in de wijk en kan makkelijk aangesproken worden. De wijkwerking wordt daarnaast sinds 2020 ook regelmatig bekendgemaakt met flyers.

Flyer wijkwerking versie 2022, herwerking eerdere versie 2020

NETWERK

Een goede wijkwerking kan niet bestaan zonder een netwerk van (boven)lokale actoren, zodat de wijkwerker problemen makkelijk kan aankaarten, inhoudelijk up-to-date blijft en via lokale partners de omwonenden ook indirect kan bereiken.

Zorgverleners

Centra Leerlingen Begeleiding

Kind en Gezin

Huis van het Kind

Agentschap Zorg en Gezondheid

Umicore

Stad Antwerpen

Sport- en jeugdverenigingen

Provinciaal Instituut voor Hygiëne (PIH)

District Hoboken

METHODIEK

De wijkwerker beantwoordt ad hoc vragen die ze krijgt: naar aanleiding van ongerustheid (bv. telefonisch of per mail), over de zorgondersteuning, tijdens infomomenten, voor evenementen ...

Ze gebruikt (terugkerende) activiteiten en acties in Hoboken om de wijk te bereiken:

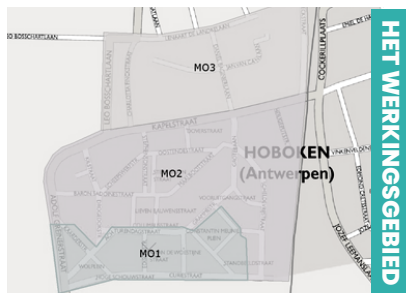
- Vingerprikken
- Halfjaarlijkse medische werkgroep
- Info op evenementen zoals jaarmarkten, festiviteiten van organisaties ...
- Stuurgroep Zorgondersteuning
- Gratis zomeraanbod van buitenwijkse activiteiten

Ze zorgt voor toegankelijke communicatie:

- De term bloedprik wordt vingerprik. Deze term komt minder 'bedreigend' over. Bloedprik wordt geassocieerd met een arteriële bloedafnamen en dit is iets wat ouders niet motiveert om bij hun kind te laten uitvoeren.
- Communicatie met brandweer en via BE-alert verbeteren
- Vereenvoudiging nieuwsbrief en uitnodigingsbrief

De wijkwerker houdt de contacten met partners warm. Zo kan er proactief gecommuniceerd worden naar lokale actoren over naderende vingerprik, resultaten ...

WIE BEREIKT?

De wijkwerker legt steeds meer contacten met de bewoners van de wijken en daarbuiten. Ze bedeeft de uitnodigingsbrieven voor de vingerprik persoonlijk rond in de wijk en informeert gezinnen met kinderen met verhoogde lood-in-bloedwaarden persoonlijk vooraleer ze hun resultatenbrief krijgen. Voor ongeruste ouders met kinderen met een mogelijke verhoogde lood-in-bloedwaarde werd de wijkwerker een vertrouwenspersoon waar ze makkelijk terecht konden met hun bezorgdheden.

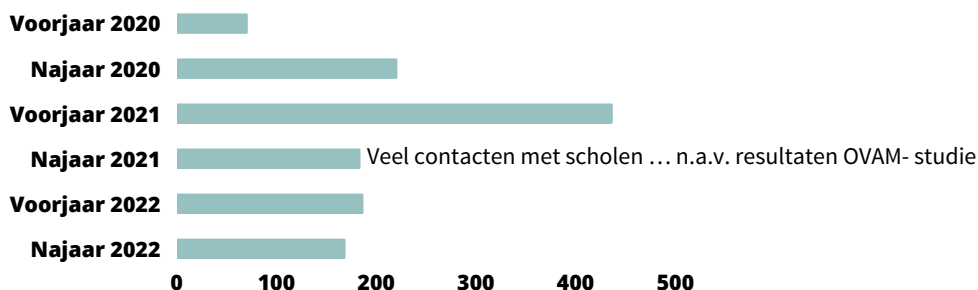
Voordelen van persoonlijk contact aan de deur:

- slecht nieuws breng je niet via een brief
- je hebt tijd voor een babbel en door de gezichtsuitdrukking en wederzijdse interactie kan de wijkwerker sneller reageren
- je creëert ruimte om het zorgbudget en de vingerprik bekend te maken

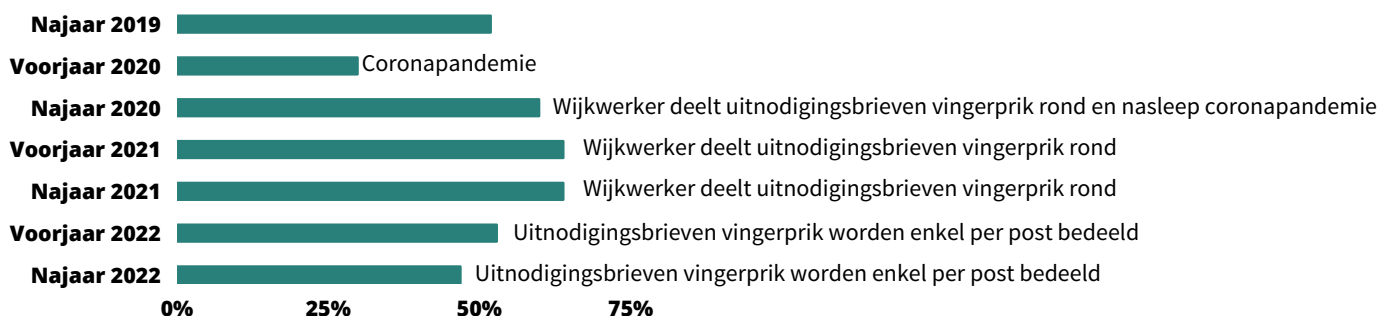
De wijkwerker zorgde mee voor een stijging in het deelnamepercentage van de vingerprik. Zodra ze de uitnodigingsbrieven niet meer persoonlijk afgeeft, zet zich een dalende trend in de deelname aan de vingerprik in.

CONTACTEN MET GEZINNEN IN DE WIJK PER HALF JAAR

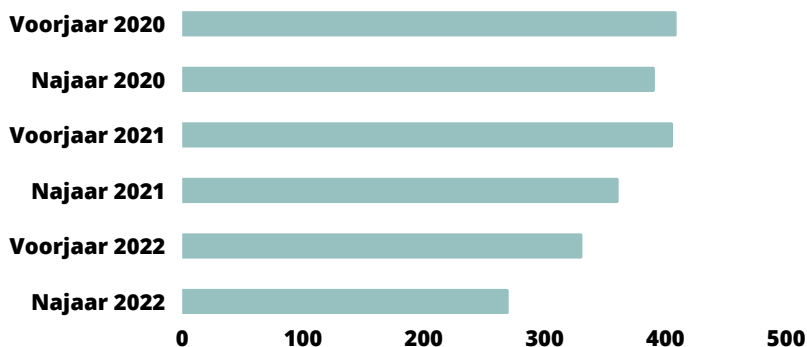
EVOLUTIE DEELNAMEPERCENTAGE VINGERPRIK IN DE WIJKEN

DALEND AANTAL KINDEREN IN DE WIJK DOOR VERHUIS GEZINNEN

In 2020 beslist Umicore om de woningen in de wijk Moretusburg over te kopen, zodat er geen gezinnen met jonge kinderen meer kunnen wonen en de blootstelling op deze manier daalt. In MO1 biedt Umicore dit aan gezinnen van alle woningen aan. In MO2 enkel aan de gezinnen met kinderen. Ondertussen zijn meer dan 200 gezinnen uit MO1 en MO2 verhuisd. Het aantal kinderen dat nu in de wijk woont ten opzichte van voorjaar 2020 bedraagt 66%. De wijkwerker kan hierdoor minder gezinnen in de wijk aanspreken, het aantal kinderen dat kan deelnemen aan de vingerprik is met een derde gedaald, de sfeer in de wijk is veranderd door leegstand.

aantal kinderen die door het PIH worden uitgenodigd voor de vingerprik

OOK BUITEN DE WIJK

Tijdens de afgelopen drie jaar verwierf de wijkwerker niet enkel bekendheid in de wijken Moretusburg en Hertogvelden, maar in heel Hoboken. Ze beantwoordde vragen van Hobokenaren die ongerust waren door de brand, negatieve berichtgeving in de pers, resultaat van eenmalige deelname van hun kind aan de vingerprik ...

Daarnaast sensibiliseerde en ondersteunde de wijkwerker scholen, jeugdverenigingen en kinderdagverblijven na de bodemonderzoeken van OVAM in 2020. De wijkwerker heeft naar aanleiding van deze onderzoeken 20 organisaties ondersteund:

- 3 sportclubs/jeugdverenigingen
- 5 kleuterscholen
- 5 basisscholen
- 4 speelpleinen
- 1 kinderdagverblijf
- 2 parken

De wijkwerk hielp hen bij het uitrollen van de hygiënische maatregelen aangeboden door Umicore, bijvoorbeeld extra wastafels, bodembedekkers en rubberen matten.

De wijkwerker ging ook in gesprek met de lokale actiegroep 'gewoongezondhoboken'.

TIJDLIJN

EXTERNE FACTOREN DIE DE WERKING BEÏNVLOEDEN

Sinds de start van de wijkwerker zijn er externe factoren die haar werking beïnvloeden.

Liesbet is nog maar net gestart of er vindt al een grote brand plaats bij Umicore die voor veel ongerustheid bij de omwonenden zorgt. Niet veel later start in maart 2020 de eerste corona-lockdown, die fysieke contacten in de daaropvolgende maanden beperkt. Ook in 2020 beslist Umicore om een deel van de woningen van de wijk Moretusburg over te kopen, zodat er geen gezinnen met jonge kinderen meer kunnen wonen. Later in 2020 voert de OVAM bodemonderzoeken uit op locaties waar kinderen vaak verblijven in een straal van 1 km rond Umicore. In 2021 werd de vergunningsvoorwaarde aangepast zodat de streef- en normwaarde in bloed verlaagd werden. In 2022 gaat de humane biomonitoring bij jongeren in Hoboken van start.

BRAND 2 MAART 2020

- Wijkwerker helpt bij communicatie op infoavond
- Ze stemt af met brandweer, politie en het bedrijf
- Ze krijgt vragen van de pers

CORONA MIDDEN MAART 2020

- Corona beperkt sociale contacten: deur-aan-deur-werking wordt sterk ingeperkt
- Medewerking bij herwerken draaiboek vingerprik naar COVID-19 situatie
- Wijkwerker ondersteunt PIH bij vingerprik

OPKOPEN WONINGEN IN WIJKEN MO1 EN MO2 DOOR UMICORE ZOMER 2020

- Wijkwerker krijgt vragen over verhuis in plaats van over gezondheid
- Afstemming met Umicore

BODEMONDERZOEKEN OVAM GESTART IN NOVEMBER 2020

- Bezoeken en sensibiliseren van scholen, jeugdverenigingen en kinderdagverblijven
- Extra vragen opvangen

MILIEUVERGUNNING UMICORE JUNI 2021

De wijkwerker communiceert acties van Umicore naar omwonenden.

PANO REPORTAGE 'KINDEREN VAN DE REKENING' 18/03/2021

Ongerustheid in Hoboken stijgt en de wijkwerker krijgt in de nasleep veel meer vragen.

HUMANE BIOMONITORING HOBOKEN OKTOBER 2022

- Lokale handelaars gevraagd om infomoment mee bekend te maken
- Klankbordgroep bijwonen
- Netwerk jeugdwerkers uitbouwen

NIEUW REFERENTIEKADER VOOR LOOD-IN-BLOEDWAARDEN VAN HET PIH, JUNI 2021

Korte termijnstreefwaarde van 10 naar 4 µg/dl zorgt ervoor dat wijkwerker meer kinderen en hun ouders face tot face informeert.

IN DE PERS

De afgelopen jaren verscheen de wijkwerker en de factoren die haar werking beïnvloedden meerdere malen in verschillende pers.

© Gazet van Antwerpen / www.gva.be.

Als abonnee kan je dit artikel lezen.

Wijkwerkster moet bewoners rond Umicore behoeden voor schadelijke stoffen: "Ik wil vanaf dag één een vertrouwensband opbouwen"

Vandaag om 06:00 door Andreas Rotty

ROPEN / HOBOKEN - Voormalig verpleegster Liesbet De Groot (50) is de aankondigde wijkwerkster die de omwonenden moet helpen gezond te blijven. Vanaf 20 januari zal ze met tips proberen onder andere hun loodwaarden te doen dalen zodat bewoners kunnen bij mij met al hun vragen terecht", zegt ze.

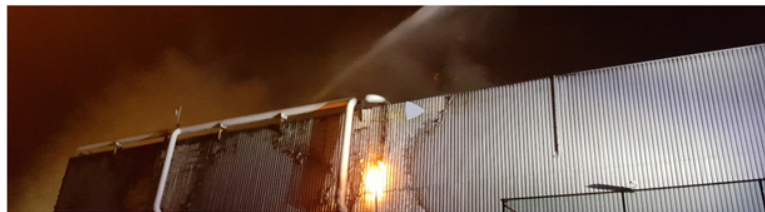
De wijk Moretusburg en Herengroen liggen nabij metaalverwerkend bedrijf Umicore. Daardoor komen metalen als arseen, cadmium en koper terecht. Dat kan een gezondheidsrisico vormen voor de bewoners. Er worden inspanningen genomen om die metalen uit de wijk te houden. Het is belangrijk dat de kinderen van de wijk een meer dan gemiddelde hoeveelheid lood in hun bloed hebben. De vorige maand voor het eerst na een lange periode van dalende loodwaarden in de gemiddelde loodwaarde.

en het vorige onderzoek heeft 52% van de kinderen in de wijk meegedaan", weet Liesbet De Groot. "Dat aantal ga ik proberen omhoog te krijgen. Het is een goed voorbeeld van wat haar functie als wijkwerkster zal inhouden. "Op maandag 20 januari start ik met mijn werk. Het eerste dat ik ga doen, is mensen assisteren. Ik moet het aangereikt punt van de buurt worden, ook 's avonds en in het weekend. Ik wil vanaf dag één een vertrouwensband opbouwen met de bewoners. Ze kunnen bij mij met al hun vragen terecht."

Financiële steun van Umicore maakt de samenwerking mogelijk. Het Vlaamse Agentschap Zorg en Gezondheid heeft haar aangeworven via zorginschakeling Logo Antwerpen. Ze werkt op die manier dus samen met de wijk. De Groot heeft al ervaring als thuisverpleegkundige in verschillende wijken van Antwerpen. Met name in de buurt van de wijk Moretusburg, waar ze heeft gewerkt als wijkwerkster.

vrtnws

Hoofdpunten Regio Kijk Luister Meest recent

Grote brand bij Umicore in Hoboken is geblust

In Hoboken heeft een zware brand gewoed in een loods van het metaalverwerkend bedrijf Umicore. De brandweer van Antwerpen vroeg omwonenden om ramen en deuren gesloten te houden, maar dat is niet meer nodig.

Denny Baert, Zico Saerens
Update ma 02 mrt 2020 21:51
ma 02 mrt 2020 19:39

Liesbet De Groot waarschuwt als wijkwerkster de bewoners over de vervuiling. 'Want notarissen en makelaars laten het vaak na.'

© TIM DIRVEN

De fabriek staat al 130 jaar in Hoboken, al veertig jaar wordt bij de kinderen uit de woonwijk Moretusburg (fe

'Kinderen zouden hier beter niet wonen'

INTERVIEW LIESBET DE GROOT - HOORT een vervuilde fabriek

Archiefbeeld — © Patrick De Roo

Umicore heeft al akkoord om bijna 100 huizen in Hoboken te kopen

Umicore heeft al overeenkomsten gesloten over de aankoop van bijna 100 huizen in de buurt van zijn fabriek in Hoboken. Dat meldt het materiaaltechnologiebedrijf in een kwartaalupdate. Het bedrijf wil een groene bufferzone maken om vooral kinderen te beschermen tegen de uitstoot van zware metalen van de fabriek.

jvh

Bron: BELGA

Donderdag 29 april 2021 om 10:15

UITDAGINGEN

De wijkwerker komt meerdere drempels tegen tijdens haar werking. Liesbet haar netwerk zorgt ervoor dat de drempels gekend zijn en sommige kunnen verholpen worden.

ZORGBUDGET

Het blijft moeilijk om kinderen direct de gepaste hulp te bieden door een tekort aan zorgverleners. Een nieuwe uitdaging: de kinderen die verhuisd zijn en eventueel later zorgondersteuning nodig hebben. Hoe kunnen we contact met hen houden?

PRIVACY EN CONTRACT

De wijkwerker is een medewerker van Logo Antwerpen vzw en een atypische functie. Dit heeft als voordeel neutraal te kunnen werken, maar als nadeel dat databases vanwege GDPR niet toegankelijk zijn. Een ander obstakel voor een kwaliteitsvolle werking is dat de subsidie na drie jaar moet verlengd worden. Ondertussen is de subsidie verlengd voor drie jaar (2023-2025) met uitbreiding van het werkingsgebied in Hoboken.

COMMUNICATIE

Papieren of online informatie bereikt slechts een deel van de omwonenden. Inwoners van de wijk nemen niet snel telefonisch of via mail contact op met de wijkwerker. Door haar nauwe contacten met de omwonenden en haar netwerk worden vragen van omwonenden sneller beantwoord en wordt sneller duidelijk wat er leeft in de wijk. Zo kan hier sneller op worden ingegrepen. Door persoonlijk contact verhoogde het deelnamepercentage aan vingerprik van 52,5% in het voorjaar van 2020 naar 62% in het najaar 2020. In 2022 heeft de wijkwerker de gezinnen niet persoonlijk kunnen aanspreken met de brief, enkel via de post. Het deelnamepercentage daalt naar 47%.

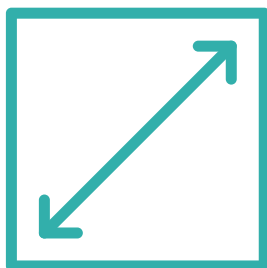
NEUTRALITEIT

Zware metalen is een politiek en persgevoelig thema. Hier wordt rekening mee gehouden bij aanwezigheid van de wijkwerker op evenementen.

WAT BRENGT DE TOEKOMST?

SENSIBILISEREN IN HOBOKEN

Zoals eerder vermeld zijn er ondertussen meer dan 200 gezinnen in MO1 en MO2 verhuisd. De wijkwerker kan hierdoor minder gezinnen in de wijk aanspreken, het aantal kinderen dat kan deelnemen aan de vingerprik is met een derde gedaald, de sfeer in de wijk is veranderd door leegstand ... Ook is er ongerustheid of de geplande groenzone in de toekomst nog verder zal worden uitgebreid, met andere woorden, dat er nog extra woningen gaan worden opgekocht door Umicore.

Hobokenaren die niet in de wijken Moretusburg en Hertogvelden wonen stellen meer vragen en er is meer ongerustheid. Door de combinatie van deze twee factoren is het belangrijk dat de wijkwerker in heel Hoboken kan sensibiliseren.

HUMANE BIOMONITORING (REPRESENTATIEVE DEELNAME, COMMUNICATIE, PARTICIPATIE)

De Humane Biomonitoring ((HBM) in Hoboken is van start gegaan. Dit wil zeggen dat er in 2023 bij 200 jongeren milieuvervuiling in het lichaam wordt gemeten. De wijkwerker gebruikt haar netwerk om het onderzoek mee bekend te maken en helpt bij het participatietraject. Voor een representatieve deelname van jongeren aan het onderzoek rijst de vraag of ouders ondersteund kunnen worden bij het invullen van de vragenlijst (buddy-systeem) in 2023. De wijkwerker kan hierbij ondersteunen en gebruikt haar netwerk van jeugdverenigingen. De wijkwerker kan wanneer de resultaten worden bekend gemaakt in 2024 mee bewaken dat de communicatie en acties voldoende worden afgestemd op wat er leeft in Hoboken.

PREVENTIE IN DE WIJK

De wijkwerker in Hoboken was een pilootproject en een leerproces. Tijdens de drie jaar kwam duidelijk naar voor hoe belangrijk een persoonlijk, lokaal aanspreekpunt is. Dit niet enkel om de mensen te sensibiliseren, maar ook om bottom-up te signaleren en hierop te reageren. Alleen zo krijg je de volledige mix van preventiestrategieën die nodig is om de negatieve effecten van vervuilende stoffen op de gezondheid te verminderen. Leerrijke ervaringen die we in de toekomst in Hoboken kunnen gebruiken, maar ook in andere aandachtsgebieden zoals voor de toekomstige PFAS-preventiewerkers rond de fabriek 3M in Zwijndrecht.

DANKWOORD

Een Hobokenaar is authentiek en oprecht. Dit maakt wonen en werken als wijkwerker in Hoboken een fijne, interessante, intense en waardevolle periode. Drie jaar in een bad van warme contacten met deskundigen aan mijn zijde, waar ruimte is voor verbetering van communicatie, waar er naar elkaar wordt geluisterd en vertrouwen wordt opgebouwd. De brand in Umicore, COVID-19, de opkoop woningen in de wijk en andere milieugezondheidsproblematieken zoals PFAS die plannen doorkruisen, maakte mijn werk niet altijd eenvoudig.

Met pijn in het hart neem ik afscheid van de wijk Moretusburg in haar originele vorm, maar het verstand zegt dat het juist is. Er zijn inspanningen geleverd en doelen bereikt, het risico op blootstelling aan zware metalen is gedaald. Een goede woning en gezonde omgeving is een recht, en omgaan met milieu en gezondheid is een verantwoordelijkheid van iedereen. Ik zie uit naar de volgende 3 jaar waarin ik samen met de inwoners van Hoboken en mijn netwerk van betrokken partners streef naar een verdere daling van de lood in bloedwaarden. Bedankt voor deze kans, bedankt voor het vertrouwen!

MEER INFORMATIE

Voor meer details zie halfjaarlijkse rapporten wijkwerker op www.zorg-en-gezondheid.be/aandachtsgebied-hoboken

